

29.11.2013

PALVELURAKENTEET 3.9

Valtiovarainministeriön arvio valtionhallinnon palvelurakenneuudistuksien vaikutuksesta kestävyysvajeeseen

1. Käytettävissä olevan aineiston perusteella hankkeiden välittömät vaikutukset valtion rahoitusasemaan eivät ole arvioitavissa. Vaikutukset riippuvat hankkeille asetettavista tehostamistavoitteista sekä hankkeiden toteutuksesta, laajuudesta ja aikatauluista.
2. Hankkeilla voi olla vaikutusta tuottavuuteen ja valtion henkilöstötarpeeseen.
3. Käytettävissä olevan aineiston perusteella ei ole mahdollista arvioida hankkeiden kokonaisvaikutuksia julkisen talouden kestävyYTEEN.
4. Kehityshankkeisiin liittyy merkittäviä tehostamispotentiaaleja.

Ehdotus talouspoliittisen ministerivaliokunnan kannanotoksi

Valtionhallinnon palvelurakenteiden uudistuksien suunnittelua tulee nopeuttaa ja kussakin hankkeessa tulee asettaa selkeät, aikataulutetut tehostamistavoitteet, jotka johtavat työpanoksen tarpeen ja toimintamenojen supistumiseen.

Arvioinnin taustaa

Valtionhallinnon rakenteiden uudistamisella, digitalisoinnilla ja samanaikaisella toimintamallien ja -tapojen muuttamisella sekä hyvällä tuottavuuskehityksellä voidaan supistaa kestävyysvajetta. Hankkeiden tavoiteasettelu ja toimeenpano ovat ratkaisevassa asemassa hyötyjä ja menosäästöjä tavoiteltaessa.

Tilastokeskuksen tuottavuustilaston mukaan valtionhallinnon kokonaistuottavuus on 2000-luvulla pysynyt ennallaan ja työn tuottavuus parantunut vuosittain keskimäärin puoli prosenttia. Tuottavuuskehitykseen tulisi näin ollen kiinnittää erityistä huomiota rakennepoliittisen ohjelman hankkeissa.

Tehostamisen näkökulmasta ongelma on valtion kustannusrakenteiden joustamattomuus ja hallinnon siiloutuminen. Digitalisoitumisen vaikutuksia julkisen hallinnon organisaatorakenteeseen, toimintaan, talouteen ja lainsäädäntöön ei ole arvioitu. Digitalisoitumiskehityksestä saatavien hyötyjen toteutuminen vaatii tietoa-aineistojen yhteentoimivuuden parantamista sekä toimintamallien ja yhteisten palvelujen kehittämistä.

Täydentäviä ja/tai vaihtoehtoisia tapoja kestävyysvajeen pienentämiseen

Arviointiryhmässä on noussut esille joitakin arvioitavana olleisiin toimenpide-ehdotuksiin sisällymättömiä vaihtoehtoisia/täydentäviä tapoja pyrkiä valtionhallinnossa kestävyysvajeen pienentämiseen:

1. Asetetaan tavoitteeksi esim. 0,5-1 prosentin vuotuinen kokonaistuottavuuden parannus. Kehittämistoimilla saaduista tuottavuushyödyistä ja säästöistä voitaisiin realisoida esim. 2/3 toiminnoista riippuen esim. 1-2 vuoden viiveellä tuottavuustavoitteen asettamisesta.

Esim. 2 %:n säästöt toimintamenoissa voisivat olla ministeriöissä ja keskushallinnon virastoissa 125 milj. euroa/vuosi.

Työn tuottavuutta muutokset eivät lisäisi, jos henkilöstön määrän vähentyessä tehdyn työn panoksen määrä pienenee, mutta kokonaistuottavuus saadaan säästöjen avulla kasvuun. Vaihtoehtona voisi olla valtiohallinnossa tehtävän työajan pidentäminen ja yhtenäistäminen joka lisäisi työn tuottavuutta. Tällä vastattaisiin työvoiman vähenemisen ja toisaalta työmäärän sopeuttamisen epätasapainoon.

2. Supistetaan ministeriöiden ja keskushallintotyyppisten organisaatioiden kehittämis-, suunnittelu- ja seurantatehtäviin käytettävää henkilöstömäärää eläkepoistuman myötä. Ministeriön kokoaikaisen henkilöstön henkilöstömeno/henkilö (pl. UM:n edustustot) on vuoden 2013 tasossa 68 534 euroa ja keskushallinnon virastoissa 57 845 euroa.
3. Käydään läpi nykyisten keskushallinnon virastojen tehtävät ja kootaan tehtäviä suuremmiksi kokonaisuuksiksi ottaen samalla huomioon uudelleen organisoitavan monialaisen aluehallinnon tarjoamat mahdollisuudet.
4. Velvoitetaan uusia tehtäviä säädettäessä arvioimaan tehtävän välttämättömyyttä. Tehtävien välttämättömyyttä voitaisiin arvioida säännöllisesti esimerkiksi nollabudjetoinnin (zero-base budgeting) ja auringonlaskumenettelyn (sunset provision) avulla. Menettely tukisi julkisen talouden kestävyyttä sopeuttamalla julkiset menot koko kansantalouden kantokykyä vastaavaksi.
5. Jos muihin toimenpiteisiin ei ryhdytä, voidaan joutua toteuttamaan esim. 5-10 prosentin valtion toimintameno säästöt. Tämä pienentäisi kestävyysvajetta vuoden 2013 tasossa maksimissaan noin 630 milj. euroa (toimintamenot ovat vuonna v.2013 pl. 23-35 yht. 6,3 miljardia euroa). Vastuu tarvittavista kehittämis- ja sopeuttamistoimien suunnittelusta ja toteutuksesta olisi kunkin hallinnonalan ministeriöllä.